

TÜRKİYE'DE SURİYELİ GÖÇÜ SONRASI GELİŞTİRİLEN POLİTİKALARIN KRİZ YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

İbrahim Ethem TAŞ

KSÜ, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü,
i.ethem.tas@gmail.com, 0000-0003-0958-7306.

Sadegül DURGUN

KSÜ, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü,
sadegulozcankusu@gmail.com, 0000-0003-4652-7804.

Murat BAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, KSÜ, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü,
balmurat01@gmail.com, 0000-0002-6570-9809.

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi
Received / Makale Geliş Tarihi: 06/06/2022, **Accepted / Kabul Tarihi:** 07/10/2022
<https://doi.org/10.26791/sarkiat.1126905>

TÜRKİYE’DE SURİYELİ GÖÇÜ SONRASI GELİŞTİRİLEN POLİTİKALARIN KRİZ YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan, etkisi uzun süren, örgütlerin işleyişini olumsuz yönde etkileyen durumlar kriz olarak ifade edilmektedir. Krizlerin olumsuz etkilerinin çeşitli yöntemlerle azaltılması ve ortaya çıkardığı dezavantajlı durumların avantajlı durumlara dönüştürülmeye çalışılması ise kriz yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Kriz ve kriz yönetimi kavramları daha çok doğal afetler ve ekonomik olumsuzluklar için kullanılmış olsa da büyüklük ve etkisine göre göç olgusu ve bu olgunun beraberinde getirmiş olduğu olumsuzluklar da kriz olarak değerlendirilebilmektedir. Yönetimler aldıkları tedbirler ve geliştirdikleri kamu politikaları ile bu süreci kontrol altında tutmaya, krizi bertaraf etmeye ve/veya etkisini azaltmaya çalışmaktadırlar.

Türkiye geçmişten günümüze göç olgusu ile sürekli karşı karşıya olan bir ülke olarak çeşitli politikalar geliştirmiş ve göç süreçlerini yönetmeye çalışmıştır. 2011 yılında Suriye’de hükümeti protesto etmek için başlayan olayların iç savaşa dönüşmesi sonucu milyonlarca insan Suriye’nin sınır komşusu durumundaki Türkiye’ye göç etmiştir. Türkiye’ye bu göç dalgasıyla gelen insanların başta “misafir” oldukları, kısa zamanda geri dönecekleri düşüncesi, yaşanan göç karşısında etkili kararların geç alınmasına ve ortaya çeşitli sorunların çıkmasına neden olmuştur. Suriyeli göçü, Türkiye’yi güvenlik, barınma, eğitim, ekonomi, kentleşme gibi birçok alanda etkilemiştir. Bu çalışmada Suriyeli göçü ve bu göçün neden olduğu sorunlar karşısında Türkiye’nin almış olduğu kararlar, geliştirdiği politikalar kriz yönetimi bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Göç, Kriz, Kriz Yönetimi, Kamu Politikaları

EVALUATION OF POLICIES DEVELOPED AFTER THE SYRIAN MIGRATION TO TURKEY IN THE CONTEXT OF CRISIS MANAGEMENT

ABSTRACT

Situations are stated as crises on condition that occur at an unexpected time, have a long-lasting effect, and negatively affect the functioning of organizations. Accordingly, crisis management is to reduce the negative effects of crises with various methods and to try to turn disadvantaged situations into advantageous ones. Although the concepts of crisis and crisis management have been used mostly for natural disasters and economic downsides, the migration phenomenon and the negativities brought by this phenomenon can also be considered as a crisis according to its size and effect. With the measures they take and the public policies they develop, the administrations try to keep this process under control, to eliminate the negative consequences of the crisis and/or to reduce its impact.

As a country that is constantly confronted with the migration phenomenon from past to present, Turkey has developed various policies and tried to manage migration processes. As a result of the events that started to protest the government in Syria in 2011 and then turned into a civil war, millions of people migrated to Turkey, which is Syria’s border neighbor. The idea that the people who came to Turkey with this migration wave are primarily “guests” and that they will return in a short time have caused delays in taking effective decisions in the face of migration and has led to various problems. Consequently, Syrian migration has affected Turkey in many areas such as security, accommodation, education, economy and urbanization. In this study, against Syrian migration and the problems caused by this migration, the decisions made and the policies developed by Turkey will be evaluated in the context of crisis management.

Keywords: Türkiye, Migration, Crisis, Crisis Management, Public Policies

GİRİŞ

Krizler, bireyleri, toplumları, örgütleri ve devletleri olumsuz yönde etkileyen, çeşitli nedenleri olan ve çeşitli şekillerde ortaya çıkabilen olgulardır. Ekonomik bunalımlar, doğal afetler, siyasi istikrarsızlıklar, günümüz dünyasında göçler önemli kriz kaynakları olarak nitelendirilebilir. Kriz durumlarının yaşanmaması, ortaya çıkmış ise bir an önce normal yaşama dönülebilmesi, olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması ya da asgari düzeye indirilmesi ve yeni krizlerin yaşanmaması adına gereken tedbirlerin alınması için etkili bir kriz yönetimi gerekmektedir. Kriz yönetimi krizin başlamasından önce uygulamaya konulan ve kriz ortadan kalkana kadar devam eden bir süreçtir.

Kriz durumu bazen bilindik alanların dışında görülebilir. Örneğin göç olgusu insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte günümüzde boyutları ve etkileriyle çeşitli kriz durumlarına yol açabilen niteliklere bürünebilmektedir. Bu nedenle büyük çaplı göçlerin de kriz yönetimi bağlamında ele alınması ve yönetilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de, göç olgusunun sebep olduğu sorunların çözümünü amaçlayan politikaları kriz yönetimi bağlamında değerlendirmektir. Bu konu Türkiye tarihindeki en büyük göç dalgası olan Suriyeli göçü özelinde ele alınmıştır. Çalışmada ilk olarak kriz ve kriz yönetimi kavramlarından, kriz yönetimi sürecinden ve kamuda kriz yönetiminden bahsedilmiştir. Ardından göç olgusu nedenleri ve türleri ile ele alınmış, Türkiye’de göç olgusuna yer verilmiş ve Suriyeli göçü sonrası ortaya konulan politikalar kriz yönetimi bağlamında değerlendirilerek çalışma tamamlanmıştır.

1.GENEL OLARAK KRİZ VE KRİZ YÖNETİMİ

Kriz bir ülkenin, toplumun veya örgütün yönetsel ve sosyo-ekonomik yapısının tamamında veya bir kısmında bozulmalara sebep olan doğal afetler, savaş, salgın gibi nedenlerden kaynaklanan durum ya da olaylardır (Aydın, 2018, 215). Kriz, düşük olasılıklı, örgütsel meşruiyeti, karlılığı ve yaşayabilirliği tehdit edebilen yüksek sonuçlu bir olay şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca kriz, yanlış bir şekilde ele alındığında organizasyon, endüstri veya paydaşlar üzerinde olumsuz bir etkisi olabilecek öngörülemez, büyük bir tehdit olarak da tanımlanabilmektedir (Alas - Gao, 2012, 2). Kriz, bir sosyal sistemin temel yapılarına veya temel değer ve normlarına yönelik ciddi bir tehdit olarak ele alınmaktadır. Özellikleri ve etkisi açısından bir krizin üç unsuru vardır: Hedeflere yönelik bir tehdit, çevreyi kontrol etme yeteneğinin azalması ve algılanan bir zaman baskısı. Kriz olayları, sonuçları karar vericiler tarafından yönlendirilen, stratejik seçimlere açık diğer yönetim problemlerinden ayrılmaktadır. Bazı kriz tanımları kamu sektörü krizleriyle bağlantılıdır. Örneğin krizler, önceden mevcut bulunan sosyo-politik düzeni meşrulaştıran tanıdık sembolik çerçevelerin dönemsel çöküşleridir; krizler, tür ve/veya kapsam yönünden olağanüstüdür ve bir toplumun direncini test etmekte ve liderlerinin ve kamu kurumlarının eksikliklerini ortaya çıkarmaktadır. Krizin tanımındaki kilit unsur, sadece bir sistemi bir bütün olarak etkilemekle kalmayıp aynı zamanda onun temel sosyal kimliği üzerinde tehdit edici bir etkiye sahip bir aksama olmasıdır. Çağdaş kriz literatürü, “insan yapımı” ve “doğal” afetler ile “kriz olayları” kavramlarını insan hatası ve politika-uygulama perspektiflerinden ele almaktadır. Bu kriz olaylarının özellikleri şu şekilde ifade edilebilir: Şiddetli bir tehdit veya mağdurun çevresinde olumsuz, yıkıcı ve genellikle yaşamı tehdit eden bir değişiklik, yüksek derecede belirsizlik, hızlı ancak kritik ve potansiyel olarak geri döndürülemez kararlara duyulan ihtiyaç (Paunhant - Mitroff, 1990, 121; Kouzmin, 2008:157-158; Alas ve Gao, 2012, 2). Tüm krizlerin ortak bir unsuru, tüketiciler, çalışanlar, yakındaki topluluklar ve doğal çevre gibi kurumsal paydaşlara zarar verebilmeleri ve dikkati kaçınılmaz bir şekilde sorumlulara ve sorumluluklara çekmesidir (Alpaslan vd., 2009:38).

Kriz yönetimi kavramına bakıldığında ise, beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan ve alışık olunmayan durumların olağanüstü yönetim uygulamaları ile bertaraf edilmesi sürecini ifade ettiği görülmektedir (Aykaç, 2001, 126). Bir başka ifade ile kriz yönetimi, birdenbire ortaya çıkan, örgütlerin olağan işleyişini ve düzenini bozan, risk, bunalım, gerilim gibi faktörlerin ortaya çıktığı veya arttığı olağan dışı durumların düzeltilmesi için yöneticiler tarafından uygulanan bir yönetim modelidir (Tekin, 2015, 123). Aydın’a göre

ise kriz yönetimi, sadece kriz durumunun ortaya çıktığı zamanda değil, krizlerin ortaya çıkmasının önüne geçilmesinde ve ortaya çıktıysa kaldırıldıktan sonra tekrarlanmaması için uygulanan bir yönetim yaklaşımıdır (2018, 216).

Kriz yönetimi, olumsuzlukların üstesinden gelmeye hazırlıklı olmak, krizin etkisini etkin bir şekilde en aza indirmek ve kaos ortamında yönetim sürecini kolaylaştırmak anlamına gelmektedir. Kriz yönetimi, operasyonlar, pazarlama, medya ilişkileri, dağıtım ve yasal konular gibi işin tüm yönlerini içermektedir. Ayrıca kriz öncesi ve sonrası varlıkları ve faaliyetleri planlamayı, organize etmeyi, yönetmeyi ve kontrol etmeyi de içermektedir. Yani kriz yönetimi, bir krizle mücadele etmek ve bir krizin neden olduğu fiili hasarı azaltmak için kullanılan bir dizi faktörden oluşmaktadır (Alas - Gao, 2012, 3).

Krizler bir tür örgütsel fenomenlerdir. Kriz yönetimi yoluyla örgütler krizlerle yüzleşmekte ve bu krizleri çözmekte ya da çözmeye çalışmaktadırlar. Kriz yönetimi bağlamsal ve düşünsel bilgiyi beslemektedir (Kouzmin, 2008, 156).

1.1. KRİZİN NEDENLERİ VE ETKİLERİ

Krizler, insan müdahalesi olmaksızın doğal bir şekilde oluşabileceği gibi insanların doğrudan veya dolaylı etkileri sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda krizleri, doğal sebeplere bağlı olan krizler ve insan kaynaklı krizler şeklinde ikiye ayırmak mümkündür (Şahin, 2008, 439).

Bu ana ayırım dışında bir de krizlerin ortaya çıkış nedenlerini örgütler özelinde örgüt içi nedenlere bağlı olan krizler ve örgüt dışı nedenlere bağlı olan krizler şeklinde daha spesifik bir ayrıma tabi tutmak da mümkündür. Örgüt içi krizler, iletişimsizlik, aşırı merkezileşme eğilimi ile beraber çalışanların yetki kullanımına inisiyatif tanınmaması, üst düzey yöneticilerin yönetme becerisine sahip olmaması, örgütün dış çevreye karşı duyarsız olması, örgütlerin büyük ve hantal bürokratik yapılar olması, yeniliklere ayak uyduramama gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Genç, 2009, 9). Örgüt dışı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan krizler ise örgütlerin dinamik bir çevre içerisinde olması nedeniyle karşılaştığı ekonomik, teknolojik, toplumsal, siyasi ve kültürel sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan krizlerdir (Demirtaş, 2000, 356-360).

Krizlerin etkilerine bakılacak olursa, krizler yönetimlerin ve örgütlerin işleyişlerini ciddi bir şekilde zorlaştırmaktadır. Krizler, zaman baskısı, stres gibi etkileri beraberinde getirmektedir. Bunların yanında krizler, yönetimde karar alınmasını merkezileştirmesi, hızlı karar verme baskısı, uyumsuzluk, beklemedik maliyetlerin ve kaygı ve güvensizlik gibi etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Titiz - Çarıkçı, 2001, 205). Bunlarla birlikte yaşanan krizler üretim, büyüme, kalkınma, ticaret hacmi ve istihdam gibi hususları etkileyebilmektedir. Ayrıca özellikle doğal afetler kaynaklı krizlerde doğanın tahrip olması, kentsel dokunun zarar görmesi, tarım alanlarının bozulması gibi etkiler ortaya çıkabilmektedir. Yaşanan krizler demografik yapıyı, nüfus dağılımını da etkileyebilmektedirler. Ayrıca bazı krizler yönetim yapısında ve sisteminde değişikliklere neden olabilmektedir.

1.2. KRİZ YÖNETİM SÜRECİ VE KAMUDA KRİZ YÖNETİMİ

Kriz yönetimi anlık bir durumu ifade etmeyip zamana yayılan bir durum ve uygulamalar bütünü için kullanılmaktadır. Kriz yönetim süreci, beklenmedik bir zamanda veya şekilde ortaya çıkan; ülkeleri, örgütleri ve diğer yapıları olumsuz yönde etkileyen, ekonomik durum ve olayların ortadan kaldırılması için kriz uyarı sinyallerinin alınması ile başlayan, koruma ve önleme mekanizmalarının oluşturulması ve krizin ortadan kaldırılması ve kriz sonrası değerlendirme için yapılan faaliyetleri içerisine alan süreç olarak tanımlanabilir (Seçilmiş - Sarı, 2010, 504-505).

Kriz yönetim süreci beş aşamadan oluşmaktadır (Bilgiç, 2017, 37; Oran - Demir, 2016, 201):

- Kriz sinyallerinin alınması,
- Kriz sinyallerinin alınmasından sonra gerekli hazırlıkların yapılması ve korunma tedbirlerinin alınması

- Krizin denetim altına alınması
- Kriz öncesi duruma geri dönüş
- Krizin tekrar yaşanmaması ve benzer krizlerin yaşanması halinde durumun en az hasar ile atlatılması için yaşanan krizden gerekli derslerin çıkarılması ve değerlendirmelerin yapılması

İfade edilen beş aşamalı süreç haricinde kriz yönetiminin dört aşamadan oluşan bir süreç olduğu da ifade edilmektedir. Bu aşamalar; önleme ve hafifletme, hazırlık ve planlama, tepki ve karar verme, iyileşme ve değişim (Kouzman, 2008, 158) şeklindedir.

Kriz yönetimi literatürü, kriz türleri, kriz yönetimi süreci ve ortaklık gibi konuları tartışmaktadır. Bu nedenle, kriz yönetiminin temel üçgeni, her krizi karakterize eden dört ana unsurdan oluşur. Bunlar; kriz türü, süreç, ortaklık ve toplumdur. Ana unsurlardan olan toplum, kriz yönetiminin gerçekleştiği örgütleri çevrelemekte ve kriz sırasında atılan her adım ve eylemi etkilemektedir. Krizin türü, gerekli müdahaleyi ve ilgili tarafları belirlemektedir. Süreç unsurunda seçilen strateji, kriz yönetimi sürecinde ve hatta tüm kriz yönetiminde liderlik ve iletişim tarzlarını belirlemektedir. Son olarak ortaklık unsuru kilit ortaklarla ve tüm ağla ilişkilerden oluşur. Farklı kriz türleri sırasında ve kriz yönetimi sürecinin farklı aşamalarında kimin yardımcı olabileceğini belirlemek önemlidir. Kaynaklar her zaman sınırlıdır; bu nedenle, birkaç kilit ortak seçilmelidir. Ancak ilgili tüm taraflar tanımlanmalı ve ağa dahil edilmelidir. İlişkiler, paylaşılan değerlere ve etik değerlere dayanmalıdır (Alas - Gao, 2012, 6-7).

İfade edildiği üzere kriz yönetimindeki temel unsurlardan biri toplumdur ve toplumun genelini ilgilendiren kamusal hizmetlerin ve faaliyetlerin eksiksiz ve düzgün bir şekilde sunulabilmesi ve yapılabilmesi adına teşkilatlanmış olan örgütlenme kamu yönetimi olarak adlandırılmaktadır (Aydın, 2018, 27; Eryılmaz, 2018, 10). Büyük ve karmaşık bir yapıda olan kamusal örgütlenmeler de diğer örgütlenmeler gibi kriz durumları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Kamu yönetiminin büyük, karmaşık, hayatın her alanını etkileyen ve onlardan etkilenen bir yapısı olduğundan tarihsel süreç içerisinde çok büyük sosyal, kültürel, ekonomik ve yönetsel krizler ile karşı karşıya kaldığı bilinmektedir.

Kamu yönetimi bir kriz durumu ile karşılaştığında temel amaç olan kamusal hizmetlerin sunumu aksatabilmekte veya zorlaşabilmektedir. Kamuda kriz yönetimi, bir kriz durumunun ortaya çıkmasında veya kriz öncesinde, kamusal hizmetlerin yürütülmesinde yaşanabilecek aksamaların önüne geçilmesi, kurumların itibar kaybı ile halkın güven ve desteğinin kaybedilmesinin önlenmesi için yürütülen bilinçli, sistemli ve koordineli bir süreç olarak tanımlanabilmektedir (Akdağ - Arklan, 2013, 39). Kamu yönetimi kriz durumlarında kamusal hizmetlerin aksamaması için etkili bir kriz yönetimine ihtiyaç duymaktadır.

Kamu yönetiminde kriz durumlarında hızlı karar alımı krizi en kısa zamanda ve en az hasarla bertaraf edebilmek için, birimlere daha fazla yetki verilmesi, daha fazla kaynak kullanımı, inisiyatifin artırılıp formalitenin azaltılması, katı bürokratik yapının yumuşatılması, yetki devrinin artırılması gibi birtakım uygulamaların hayata geçirilmesi başka bir ifade ile esnek bir yönetim anlayışına geçilmesi gerekmektedir (Tekin, 2015, 129). Ancak kamu yönetiminin kriz yönetimi uygulamalarını yani kriz yönetim sürecini, tarihsel süreçte yaşanmış olan krizlerden anlaşıldığı üzere çok rahat bir şekilde işlettiğini söylemek pek mümkün değildir. Bunun başlıca sebepleri, kamu idareleri ve kamu personelinin örgütlenme yapısı, eylem ve işlemlerinin mevzuat ile sıkı sıkıya bağlı olması ve kamu personelinin yaptıkları tüm işlemlerin mevzuatta yazılı olmasını istemeleri şeklinde ifade edilebilir (Tortop vd., 2012, 234).

Krizler daha önce ifade edildiği gibi bir sosyal sistemin temel yapılarına veya temel değer ve normlarına yönelik ciddi bir tehdittir. Bunların çeşitli nedenleri vardır ve günümüzde yaşanan özellikle uluslararası ve zorunlu göçler de hacimleri ve etkileri dikkate alındığında kriz nedenlerinden biri olarak nitelendirilebilir. Çünkü devletleri, toplumları, örgütleri ve bireyleri çok çeşitli ve olumsuz şekillerde etkileyebilmektedirler.

2.GENEL OLARAK GÖÇ OLGUSU

Göç olgusu bir kavram olarak, kişilerin ve grupların ülkeler arasında olabileceği gibi ülke içerisinde de sürekli veya geçici şekilde kalmak amacıyla yaptıkları bir yer değiştirme ve/veya nüfus hareketi şeklinde

tanımlanabilir (Songur - Sırtkaya, 2018, 6). Göç olgusu bir başka ifadeyle, insan topluluklarının yaşadıkları yerlerde gelişen dini, siyasi, sosyal veya ekonomik sebeplerden dolayı hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek için yer değiştirmesi süreci biçiminde de tanımlanabilir (Sayın vd., 2016, 2; Ünal – Gedik, 2022, 55). Göç, bir toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. alanları ile yakın bir temas içerisindedir. Bununla birlikte göç olgusunun hem süreç hem de zaman, mekân, neden ve sonuç unsurları içermesi tanımlanmasını, çözümlenmesini karmaşık bir hale getirmiştir (İçduygu - Sirkeci, 1999, 249-250).

Bireyler ve insan toplulukları açısından göç olgusu basit bir yer değiştirme hareketi değildir. Göç, coğrafi olarak yer değiştirmenin yanında “birey ve toplumun anlam ve değer dünyasında değişim ve dönüşüm yaşanmasına neden olan” bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Ekici - Tuncel, 2015, 10). Mekânsal değişikliği yapan grup beraberinde taşıdığı sosyolojik, psikolojik ve ekonomik anlayış ile göç alan bölgedeki insanları ve sosyo-ekonomik yapıyı etkileyebilmekte ve değişim sürecine sokabilmektedir (Aydın - Durgun, 2020, 134).

İnsanların yaşadıkları yerden başka bir yere göç etmesinin nedenleri tarihsel süreç içerisinde çok keskin olmasa da genel bir ayrıma tabi tutulabilir. İnsanlar sanayi devriminin ve onun getirmiş olduğu değişimlere kadar olan süreçte daha çok kendi iradeleri dışında gerçekleşen doğal nedenlere bağlı olarak göç etme eylemi içerisine girmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte insanların göç etmesinde ekonomik kaygılar, siyasi ve sosyal olaylar etkili olmaya başlamıştır (Ekici - Tuncel 2015, 13).

Göç hareketlerinin ortaya çıkış nedenleri genel itibariyle dört ana kategoride toplanmıştır. Bunlar doğal, sosyal, ekonomik ve siyasi nedenlerdir. (Özdal, 2018, 31; Aydın - Durgun, 2018, 504). Göç hareketlerinin nedenleri bu dört ana kategoriden farklı bir şekilde ifade edildiğinde kişisel, siyasal, çevresel ve iklimsel nedenler ile terör ve güvenlik kaynaklı nedenler şeklinde daha özel alanlara indirgenerek de kategorize edilmektedir (Tayyare - Sayaner, 2017, 431-432; Taş - Durgun, 2021, 88).

Göçlerin nedenlerine daha ayrıntılı bir şekilde bakıldığında doğal nedenlere bağlı göçlerin ortaya çıkışında yaşanan bölgede sel, deprem, kuraklık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kıtlık faktörlerinin etkili olduğu görülmektedir. Doğal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan göç hareketleri, o bölgenin tamamını etkisi altına aldığı için genellikle kitlesel bir şekilde gerçekleşir ve insanların göç ettikleri yerlerde yeni hayatlar kurmasından dolayı çoğunlukla kalıcı bir göç niteliği taşımaktadır (Özdal, 2018, 31).

İnsan ve/veya insan topluluklarının bir yerden bir yere göç etmelerinde ekonomik temelli nedenlerin en başta geldiği kabul edilmektedir. Özellikle “mekânda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan yararlanma isteği” insanlarda buldukları bölgelerden başka bölgelere göç etme isteğini arttırmıştır (Koçak - Terzi, 2012, 165). Ekonomik nedenlerden dolayı yapılan göçlerde, insanların daha iyi ekonomik standartlar elde etmek ve buna bağlı olarak daha iyi bir hayat sürdürmek düşünceleri ön plana çıkmaktadır (Aksoy, 2012, 294). Dünyada görülen iç ve dış göçlerde ekonomik yönden fırsatların daha fazla olduğu alanlara doğru bir hareketliliğin varlığı görülmektedir.

Ekonomik nedenler dışında bir diğer önemli göç etme nedeni ise siyasi faktörlerdir. Siyasi nedenlere bağlı ortaya çıkan göç hareketleri, siyasal rejim farklılıkları, savaş veya iç savaş, terör olayları veya siyasal baskılar gibi alt nedenlere dayanmaktadır (Aksoy, 2012, 294). Bunlar dışında Tamer’e göre ülke içerisine yaşanan ihtilaller, siyasal iktidarları elinde bulunduranların diktatör bir yönetim sergilemesi ve özellikle geçmişte yaşanan sürgünler de siyasi nedenlere bağlı göçlerdir (2020, 2812). Siyasi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan göçler, beraberinde “bilinçli ve keskin bir siyasallaşma duygusuna, radikal siyasi eğilimlere, güçlü bir diasporanın oluşumuna ve toplumsal entegrasyon konusunda dirençli bir grup psikolojisine sahip olmaya zemin hazırlamaktadır.” (Ekici - Tuncel, 2015, 14).

Göç hareketlerinin ortaya çıkmasında etkili olan bir diğer faktör ise sosyal/kültürel nedenlerdir. Sosyal ve kültürel nedenler nüfus, din, eğitim, alt yapı hizmetlerine erişim, kültürel aktivitelere erişim, hemşerilik ve akraba bağları gibi geniş bir katalog altında değerlendirilebilir (Oral - Çetinkaya, 2017, 3). İnsanların sosyal ve kültürel nedenlere bağlı olarak yaptıkları göçler bazı durumlarda gönüllü bir göç hareketi iken bazı durumlarda ise zorunlu bir göç hareketidir. Sosyal ve kültürel nedenlere bağlı olarak yapılan ve özellikle ülke içerisinde görülen köylerden/kırsal alanlardan kentsel alanlara yapılan göçlere “belirli bir toplum-

sal aşağılık duygusunu ortadan kaldıran bir “yükseliş” gözüyle bakılır” (Keleş, 2017, 46).

Göçün nedenleri çeşitli olduğu gibi türleri de çeşitlidir. Göç hareketlerini türlerine göre iki temel gruba ayırmak mümkündür. Bu doğrultuda göçler, temel göç türleri ve özel göç türleri şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Temel göç türleri mesafe, irade ve zaman kriterlerini baz alarak literatürde ortaya konulmuş olan göç türleridir. Bu bağlamda öncelikle göç hareketinin ortaya çıkmasına neden olan iradeye göre göçler gönüllü veya zorunlu göçler şeklinde ayrılırken, kat edilen mesafeye göre göç hareketlerini iç göç veya dış göç şeklinde ayırmak mümkündür. Son olarak zaman kriterine göre ise yaşanan göç hareketinin sürekli veya geçici olduğu ortaya konulabilir (Özdal, 2018, 33-35; Arslan – Taş, 2022, 5).

Kişilerin serbest bir dürtüyle buldukları yerden başka bir yere gitmeleri gönüllü göç türü olarak adlandırılır. Bu göç türünde kişilerin kendi hür iradeleri ön planda olmaktadır (Yaman, 2019, 21). Zorunlu göç ise kişilerin veya grupların bazı nedenlerden dolayı yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmalarını ifade eden göç türüdür. Zorunlu göç, yaşanan yerde ortaya çıkan siyasi, doğal, sosyal veya kültürel nedenlere bağlı olarak bireylerin kişisel veya ekonomik hayatlarına karşı bir tehdit durumunun ortaya çıkmasıyla görülmektedir (Karakaya, 2020, 98-99; Taş - Durgun, 2020, 478; Güler – Demircan, 2022, 3). Zorunlu göçler, ülke sınırları içerisinde bir iç göç hareketi olabileceği gibi sıklıkla ulus devletin sınırlarının dışına çıkarak gerçekleşen bir dış göç hareketi olarak da gerçekleşebilmektedir. Bu bağlamda kişiler zorunlu olarak gerçekleştirdikleri dış göçler ile kendi vatanlarını kendi istek ve hür iradeleri dışında terk etmek zorunda kalırlar (Derin - İlkın: 2017, 1232).

Geçmişten günümüze kadar her dönem görülen en yaygın göç türü iç göçlerdir. Keleş (1998, 63)’e göre iç göç “bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi yerlerin birinden ötekine yerleşmek amacıyla yapılan devinim”dir. Göç Terimleri Sözlüğünde uluslararası göç olarak kavramsallaştırılan dış göç ise, kişilerin kendi mensubu oldukları veya ikamet ettikleri ülkeden ayrılıp uluslararası bir sınırı geçerek yaptığı, süresi bakımından geçici veya kalıcı olabilen göç türüdür (IOM, 23 Mart 2022).

Zaman bakımında göç türleri ise sürekli göçler ve geçici göçler şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuştur. Göçlerde zaman unsuru ilk olarak 1932 Cenevre Kongresinde ortaya konulmuştur. Bu bağlamda süresi bir yıl ve daha üzeri olan göçler sürekli göçler, süresi bir yıldan daha az olan göçler ise geçici göçler olarak tanımlanmıştır. Ancak dış göçler için ortaya konulan bu zaman unsuru tarihsel süreçte yaşananlardan dolayı bir bakıma etkisini yitirmiştir (Özdal, 2018, 35-36).

Dış göç türü ile bağlantılı olarak ortaya çıkan göç türleri ise yasal/düzenli göçler yasadışı/düzensiz göçlerdir. Bu doğrultuda düzenli göç türünde kişiler, kendi ülkelerinden çıkıp gidecekleri ülkeye seyahatlerini, transit geçişlerini ve ülkeye girişlerini ilgilendiren tüm yasal düzenlemelere uyarak göç hareketini gerçekleştirirler (Oral - Çetinkaya, 2017, 2). Yasadışı göç veya diğer bir ifade ile düzensiz göç türünde ise, kişiler göç ettikleri ülkenin göçe ilişkin yasal düzenlemelerine aykırı davranarak veya sınır ihlalleri yoluyla göç ederler. Ayrıca göç eden kişilerin, yasal bir şekilde giriş yapmış olsalar dahi o ülkenin getirmiş olduğu yasal izinleri almadan ikamet etmeye ya da çalışmaya kalkışmaları da düzensiz göç olarak kabul edilir (Tamer, 2020, 2815; Yılmaz, 2014, 1689).

3.TÜRKİYE’DE GÖÇ OLGUSU

Anadolu coğrafyası tarihsel süreç içerisinde göç hareketlerinin yoğun bir şekilde yaşandığı bir bölge olmuştur. Bunda bu coğrafyanın sahip olduğu iklim, önemli ticaret yolları üzerinde olması gibi faktörler etkili olmuştur. Bu coğrafya tarihte pek çok medeniyete ev sahipliği yapmasının yanında farklı coğrafyalarda yerinden edilmiş pek çok topluluk için de sığınacak güvenli bir alan olmuştur (Yaman, 2019, 113). Anadolu coğrafyası özelinde göç olgusu, Cumhuriyet öncesi Osmanlı Devleti dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemi şeklinde bir ayrıma tabi tutulabilir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti, izlediği dil, din, ırk ayrımı gözetmeden sergilenen genel hoşgörü politikası ile Yahudiler, Macarlar, Polonyalılar başta olmak üzere baskı ve zulümden kaçan pek çok kişiye sığınacak bir yer olmuştur (Aygül - Eke, 2018, 14).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de göç olgusu ise Osmanlı döneminden farklı ve tutarlı olmuştur.

Cumhuriyet sonrası dönemde göç alma politikası noktasında Osmanlıda izlenen ümmet anlayışından farklı olarak dini de bir unsur olarak gören kültür ortaklığına dayanan millet anlayışına geçilmiştir. Dolayısıyla din unsuru Osmanlıda göç almada asli bir kriter halinde iken Cumhuriyet ile kriterlerden sadece birisi haline dönüşmüştür (Ağanoğlu, 2017, 291). Cumhuriyetin ilanından sonra günümüze kadar Türkiye’nin karşı karşıya kaldığı önemli göç dalgaları ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir (GOC, 24 Mart 2022):

1922-1938 arasında Yunanistan’dan 384 bin kişinin gelmesi

1923-1945 arasından Balkanlar’dan 800 bin kişinin gelmesi

1933-1945 arasında Almanya’dan 800 kişinin gelmesi

1988’de Irak’ta yaşanan zulümden kaçan 51.542 kişinin gelmesi

1989 yılında Bulgaristan’dan gelen 345 bin kişi

1991’de 1.Körfez savaşında Iraktan kaçıp sığınmak isteyen 467.489 kişinin gelişi

1999 yılında Kosova’da yaşanan olaylardan dolayı gelen 17.746 kişinin gelişi

2001 yılında Makedonya’dan gelen 10.500 kişinin gelmesi

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrası gelmeye başlayan ve gelmeye devam eden yaklaşık 3,8 milyon kişinin gelişi

Tarihsel süreçte Türkiye Cumhuriyeti göç alan ve göç veren ülke konumlarında olduğu gibi transit geçiş yapılan bir ülke de olmuştur. Belirli dönemlerde bölgesel ve uluslararası sorunlardan kaynaklı olarak binlerce kişi ülkeye giriş yapmıştır. Ancak yaşanan göçlerin hiç birisi 2011 yılında başlayan Suriyeli göçü kadar büyük ve etkili olmamıştır. Suriye’de yaşanan olaylar neticesinde başlangıçta küçük ardından ise daha büyük gruplar halinde Suriyeli ülkeye göç etmiştir. Yaşanan göç hacmi ve etkileri bakımından ele alındığında ülke için bir kriz durumu ve farklı bir yaklaşımı gerektiren bir olgu olarak nitelendirilebilir. Yaşanan bu göç olgusunun başlangıcından itibaren çeşitli alanlarda farklı politikalar geliştirilmiştir.

4. SURIYELİ GÖÇÜ SONRASI GELİŞTİRİLEN POLİTİKALAR VE BU POLİTİKALARIN KRİZ YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Tunus’ta 17 Aralık 2010 tarihinde Muhammed Bouazizi isimli bir gencin kendisini valilik önünde ateşe vermesiyle başta Tunus olmak üzere yıllardır otoriter rejimlerin hüküm sürdüğü Arap dünyasında büyük bir değişime neden olacak halk hareketlerinin ilk fitili ateşlenmiş oldu. Tunus’ta başlayan kısa sürede Orta Doğu ve Kuzey Afrika’yı etkisi altına alan protestolar “Arap Baharı” olarak adlandırılmıştır. Arap baharı protesto mitinglerinde halkın talepleri sadece iş ve işçi haklarıyla sınırlı kalmamış, genişleyerek içerisine fikir hürriyeti, basın hürriyeti, bilgiye ulaşma ve medya hakkı, yolsuzluk ile mücadele edilmesi, mevcut rejimlerin başındaki kişilerin istifa etmesi, sosyal adaletin sağlanması da eklenmiştir. Bir bakıma Arap baharı dalgasıyla Orta Doğu ve Kuzey Afrika halkları, otoriter rejimlerin hüküm sürdüğü ülkelerinde yıllardan beri süregelen ekonomik istikrarsızlık, işsizlik, enflasyon ve siyasal baskılara karşı seslerini çıkararak demokratik yönetim talebinde bulunmuşlardır (Hatipoğlu, 2014, 49; Aras - Günar, 2014, 86-87; Kışlakçı, 2013, 138; Önder, 2019, 118-119; Aydın - Özcan, 2016, 268).

Ortadoğu’da başlayan Arap Baharı dalgası, 2011 yılında Suriye’ye sıçramış, rejim karşıtı gösteriler Beşar Esad rejiminin direnişi ile karşı karşıya kalarak iç savaşa dönüşmüştür. Bu iç savaş neticesinde milyonlarca kişi yerinden edilmiş, ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanlar ilk olarak sınır komşuları olan ülkelere göç etmiştir. Suriye’den kaçmak zorunda kalan insanların oluşturduğu kitlesel göç hareketinden en fazla etkilenen ülkelerden birisi hiç şüphesiz Türkiye olmuştur. Türkiye bu göç krizi karşısında açık kapı politikası izleyerek ülkelerindeki iç savaştan kaçan insanları kabul etmiş ve temel ihtiyaçlarını karşılamıştır (Çelik - Fırat, 2020, 33).

4.1. HUKUKİ STATÜYE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Türkiye tarihsel süreçte belli dönemlerde göç dalgaları ile karşı karşıya kalmış olmasına rağmen Suriye’den gelen göç dalgası beklenmedik bir durum ortaya çıkarmıştır. Bunun temel nedeni göç dalgasının yaşandığı ilk günden başlayarak gelen kişi sayısının fazla olması ve bu kişilere yönelik açık kapı politikası uygulanmasıdır. Bu açık kapı politikası ile gelen ve sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacılar başta yasalarda herhangi bir karşılığı olmayan “misafir” kavramıyla tanımlanmış daha sonraları yapılan yasal düzenlemeler ile “geçici koruma” statüsü oluşturulmuş ve Suriyeliler bu statü altında tanımlanmışlardır (Lortoğlu, 2017, 71).

Başta “misafir” olarak görülen bu kişilerin Suriye iç savaşının devam etmesiyle birlikte ortaya çıkan belirsizliklerden dolayı kalıcı olacakları anlaşılmıştır. Bununla birlikte Suriye’den gelenlerin “misafir” olduklarına yönelik düşüncenin ortaya çıkardığı iyimser ortamın uzun vadede sürdürülmesi pek de mümkün olmamıştır (Yıldız - Özservet, 2016, 123). Türkiye’nin tarihsel süreçteki göç deneyimlerinden farklı olan Suriyeli göçü, her ne kadar ortaya çıktığı ilk zamanlarda olmasa da yönetimi, sürecin iyi bir şekilde ele alınması için bu kişilerin hukuki statülerinin ve haklarının neler olduğunu ortaya koyan yasal düzenlemeler yapmaya itmiştir. Suriye’de yaşanan olayların iç savaşa dönmesiyle birlikte esasında durumun kriz yönetimi bağlamında ele alınması gerekmektedir. Burada kriz sinyalleri söz konusudur. Sınır komşusu olan Suriye’de bir iç savaş vardır ve bu iç savaş nedeniyle insanların yerlerinden edilme ihtimalleri bulunmaktadır. Bu kişilerin zorunlu göçlerindeki ilk duraklardan birinin de Türkiye olabileceği bir gerçektir. Bu sinyallerin doğru bir şekilde okunması ve ona yönelik tedbirler alınması gerekmektedir.

Genel itibarıyla yapılan yasal düzenlemelere bakıldığında ilk olarak, Suriyeli grupların ilk gelişinden 11 ay sonra, ortaya çıkan kriz ile mücadele etmek için İçişleri Bakanlığı 30 Mart 2012 tarihinde “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”yi yayınlamıştır. Bu yönerge ile karşı karşıya kalınan kitlesel göçün yönetilme esasları ortaya konulmuştur (Tunca - Karadağ, 2018, 52). Ardından Avrupa Birliğine uyum sürecinin de katkısıyla daha önce göçle ilgili konuları düzenleyen yasal düzenlemelerin eksikliklerini de tamamlamaya yönelik tek bir göç mevzuatı oluşturulmaya başlanmış ve bu doğrultuda 11 Nisan 2013 tarihinde 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” (YUKK) çıkarılmıştır (Yıldız, 2018, 251). YUKK ile “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” kurulmuş, teşkilat yapılanması ve görev alanları belirlenmiştir. 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir (GOC, 28 Mart 2022). Ayrıca 6458 sayılı YUKK ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 5682 sayılı Pasaport Kanununun bazı hükümleri yürürlükten kaldırılmış, yabancıların vize alma zorunlulukları, ikamet izinleri, vatansızların ve mültecilerin hukuki durumları tek bir kanunda toplanmıştır (Arap - Çerçi, 2014, 121-122). YUKK’un ardından yapılan düzenlemeler ise 2014 yılında çıkarılan ‘Geçici Koruma Yönetmeliği’ ve 2016 yılında çıkarılan ‘Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik’ şeklinde olmuştur. Yapılan yasal düzenlemelerden ilki neredeyse ülkeye girişlerin başlamasından bir yıl sonra söz konusu olmuştur. Bu sürede ülkeye giren kişilerin sayısı 14.000’i aşmış durumdadır. İlk yasal düzenlemeden bir yıl sonra çıkarılan YUKK ile göçe ilişkin esas düzenleme yapılmış ve göç konusunda yetkili olan Göç Başkanlığı kurulmuştur. Ancak aradan geçen sürede ülkedeki sığınmacı sayısı 250.000 civarındadır. Sürekli göç olgusuyla karşı karşıya kalan bir ülke olarak Türkiye’nin göç olgusuna ilişkin çıkarmış olduğu yasal düzenleme ve göç konusunda yetkili olan Göç Başkanlığı’nın kuruluşu çok önemli gelişmeler olmakla birlikte daha erken yapılması gereken uygulamalar olarak nitelendirilebilir. Çünkü ilk gelişlerin üzerinden iki yıl geçmiştir. Yasal düzenlemelere ilişkin olarak kriz yönetim sürecine bakıldığında ilk aşama olan önleme ve hafifletme ve ikinci aşama olan hazırlık ve planlama için yavaş hareket edildiği ifade edilebilir.

4.2. EKONOMİYE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Kitlesel göç hareketleri, göç edilen ülkenin ekonomik yapısını derinden etkilemektedir. Göç eden kitle-

ler ülkelerin, özellikle yerel halkın çalışma olanaklarına yaptıkları etkiler ekseninde değerlendirilirler. Bu bağlamda göç eden kişiler, istihdam olanaklarını daralttığı, düşük ücretle çalışmaya razı olmaları nedeniyle ücret seviyelerinin düşmesine neden olmaları, nitelikli iş gücüne talebi düşürmeleri gibi nedenlerden ötürü ekonomik problemlerin sorumlusu olarak kabul edilirler (Karakaya, 2020, 123). Bu olumsuz etkilerin yanında Suriyeli sığınmacılar özelinde göçün ülke ekonomisine bazı olumlu etkileri olduğu da kabul edilmektedir. Bu bağlamda Suriyeli göç krizinin yaşandığı ilk zamanlarda göç edilen illerdeki nüfus artışına bağlı olarak yaşanan ekonomik canlanma, sığınmacıların yanlarında getirmiş oldukları sıcak paranın piyasaya dahil olması ve bunların yanında devletin Suriyelilere yönelik vereceği hizmetler için yerel tedarikçilerden yaptığı satın almalar olumlu etkiler olarak değerlendirilir. Bu etkilere ilaveten Suriyeli sığınmacıların yerel halk tarafından rağbet edilmeyen mevsimlik sektörlerdeki vasıflı veya vasıfsız eleman eksikliğini gidermeleri ve buna bağlı olarak bu sektörlerin tam kapasite ile çalışmaları olumlu etkiler arasında sayılır (Aksoy - İvrendi, 2022, 197-198).

Türkiye, Suriyeli sığınmacıların iş gücüne katılımlarını denetleyip kontrol altına alabilmek adına bir takım politikalar geliştirmiştir. Bunlardan en önemlisi 11 Ocak 2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliktir. Esas itibarıyla Türkiye’de bulunan yabancıların çalışma ve istihdam koşullarına ilişkin esaslar 6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanununda düzenlenmektedir. Bu kanunun temel kuralları geçici koruma altındaki kişiler için de geçerlidir. Bu genel esaslarla birlikte geçici koruma altındaki kişiler için ayrı bir uygulamaya da gidilmiş, buna bağlı olarak bu kişilerin çalışma izni almaları kolaylaştırılmıştır (Şahin Emir, 2021, 29). Çıkarılan yönetmelik ile özellikle geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin ülke ekonomisine, çalışma hayatına ilişkin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yönetmelik, istihdam ve ücret politikaları yönünden önemli düzenlemelere de yer vermiştir. Buna göre çalışma iznine başvuru alan iş yerlerinde çalışan geçici koruma altında bulunan kişi sayısı işyerinde çalışan Türk çalışan sayısının %10’unun üzerinde olmayacaktır. Bu hüküm ancak o iş yerinde aynı işi yapacak Türk vatandaşı bulunmadığı takdirde uygulanmayabilecektir. Ücret politikası noktasında ise yapılan düzenleme ile geçici koruma altında bulunan çalışanlara asgari ücretin altında ücret verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır (Korkmaz, 2017, 61; Durgun - Aydın, 2017, 425). 2016 yılında çıkarılan işgücüne ilişkin düzenleme sığınmacılar ve yerel halk için önemli bir gelişmedir ancak bu süreç içerisinde yasa dışı çalışmalar söz konusu olduğu gibi, sığınmacıların özellikle düşük ücretle çalışmaları Türk vatandaşlarının sığınmacılara karşı olumsuz bir tavır almalarına neden olmuştur. Yönetmeliğin uygulanıp uygulanmadığı noktasındaki denetim eksikliği de yine önemli bir sorun olabilecektir. Ekonomik açıdan bakıldığında kriz yönetimindeki hazırlık ve planlamada proaktif harekette ağır kalındığı söylenebilir. Bununla birlikte tepki ve karar verme hususunda da hazırlık ve planlamadaki eksikliklerden dolayı tam bir başarının sağlanamadığı ifade edilebilir. Çünkü bu süre içerisinde Suriyeliler geçimlerini bir şekilde sağlamak zorunda kalmışlar, düşük ücretle ve kaçak yollarla çalışan bu kişiler yerel halk tarafından olumsuz bir tavırla karşılanmış, bu durum aynı zamanda Suriyelilere bakış açısına olumsuz yansımaya başlamıştır (Aydın – Durgun, 2018, 515).

4.3. SAĞLIK KONUSUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Suriyeli göç krizinin ilk çıktığı günden itibaren en önemli problemlerden birisi sağlık hizmetleri olmuştur. Sağlık sorunları krizin ilk ortaya çıktığı zamanlarda, savaşta yaralanma, hastalanma, göç sürecinin uzun sürmesiyle birlikte ortaya çıkan açlık, susuzluk, yorgunluk gibi nedenlerden kaynaklanmıştır (Duman, 2019, 112). Türkiye Suriyeli göçü esnasında uyguladığı açık kapı politikasında sınır kapılarında sağlık kontrollerini en başta yapmaya çalışmıştır. Ancak bu girişteki sağlık kontrolünün tek başına yeterli olması ve göçün uzun sürmesi Suriyeli sığınmacılara yönelik sağlık politikalarının genişletilmesini zorunlu kılmıştır. Türkiye’deki Suriyelilere yönelik olarak verilen sağlık hizmetleri, 112 acil sağlık hizmetleri, temel ve koruyucu sağlık hizmetleri ve üçüncü-dördüncü basamak sağlık hizmetleri şeklinde üç ana başlıkta sunulmaktadır (Önder, 2019, 135).

Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara yönelik sağlık politikalarına bakıldığı zaman, Suriyelilerin sağlık sistemine erişimlerinde büyük bir problem görülmemektedir (Duruel - Kara, 2016, 148). Türkiye’de Su-

riyelilere yönelik sağlık politikaları kademeli olarak genişletilmiştir. Başlarda sadece geçici barınma merkezlerinde yaşayan sığınmacılara ücretsiz sağlık hizmetleri tanınmıştır. Ancak krizin uzun sürmesi, geçici barınma merkezlerinde yer kalmaması gibi nedenlerden dolayı sığınmacıların barınma merkezleri dışında da yaygın bir şekilde yerleşmeye başlaması onlara yönelik olarak da ücretsiz sağlık hizmetlerinin sunulması doğrultusunda politika geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda geçici barınma merkezleri dışında bulunan Suriyelilerin ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için bölge illerinde olma zorunluluğu getirilmiş ancak bu zorunluluk da daha sonra kaldırılmış, nerede ikamet ettiğine bakılmaksızın tüm geçici koruma altında bulunan Suriyelilere bu hak tanınmıştır (Çiçek, 2020, 260).

Türkiye’nin Suriyelilere yönelik olarak geliştirmiş olduğu sağlık politikalarına rağmen Suriyeliler sağlık haklarını tam olarak bilmemektedir. Bu bilinçsizlikle hareket ederek bu kişilerin Türk toplum sağlığını da tehlikeye atabileceği düşünülmektedir. Suriyeli göçü ile uzun yıllardır Türkiye’de görülmeyen çocuk felci, şark çıbanı vb. hastalıklar tekrar görülmeye başlamıştır (Esen, 2019, 179; Çiçek, 2020, 260). Bu da yeni bir krizin öncü sinyalleri olabilecek bir potansiyele sahip olabilecektir. Bununla birlikte Suriye’den göç eden bazı kişilerin kayıt yaptırmaması, geçici kimlik almamaları, sağlık hizmetlerinden yararlanırken karşılaştıkları dil engeli veya toplum sağlığını korumak noktasında yapılan aşılama/bağışıklama faaliyetlerine direnç göstermelerinden dolayı hastalık teşhisleri yapılamamakta ve tedavi edilmemesi nedeniyle hastalığın kötüleşerek toplum sağlığını riske atabilmesi durumları yaşanmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin yaşadığı yerlerdeki hijyenik olmayan ortam, kalabalık aile yapısı hastalıkları yayabilmekte ve bazı hastalıkların tekrar ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Taşkın - Özkoçak, 2021, 1398). Yapılan saha çalışmalarında, Suriyelilerin haklar noktasında vatandaşlara en yakın oldukları alan sağlık hizmetleridir. Ancak daha önce ifade edildiği gibi Suriyeliler bu haklarına tam olarak vakıf değildirler. Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre bu durum Türk vatandaşları arasında hoşnutsuzluğa neden olsa da sağlık hizmetlerine erişim Suriyelilerin insan onuruna yakışır bir hayat sürebilmesi için en önemli unsurdur. Resmî kurumlar yerel halkın şikâyetlerine rağmen, Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişimi noktasında gereken kolaylıkları sağlamaya çalışmış, eksiklikleri giderecek politikalar geliştirmeye devam etmişlerdir (Deniz, vd.,2016, 87). Sağlık politikaları kriz yönetimi bağlamında değerlendirildiğinde daha başarılı olunduğu söylenebilir. Çünkü ilk gelişlerle birlikte sağlık alanına yönelik olarak kontroller yapılmaya başlanmıştır. Ancak gelişlerin artmasıyla birlikte bu kontroller zamanla zayıflamıştır. Yine sağlık politikalarında başlangıçta bütüncül bir bakış açısı söz konusu olamamışsa da birtakım sorunların yaşanmasıyla birlikte politikalar genişletilmiş ve geliştirilmiştir. Bununla beraber kriz yönetiminin iyileştirme sürecinin daha güçlü olması gerektiği ifade edilebilir. Bu hususta da özellikle iletişim önem arz etmektedir. Bu konuda hem Suriyelilere tanınan haklar ve verilen hizmetler konusunda bilgilendirme yapılması hem de bunun yerel halka sunulan hizmetlerde bir aksamaya sebep olmadığı ve olmayacağı hususunda vatandaşların aydınlatılması önem arz etmektedir.

4.4. SOSYAL UYUMA VE EĞİTİME İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Bireyler sosyal bir varlık olduklarından üstlenmiş oldukları rolleri içerisinde doğup büyüdükleri toplumsal yapıdan öğrenirler. Bireylerin bu rolleri öğrendikleri toplumsal yapıdan ayrılmaları bir uyum sorunu beraberinde getirmektedir (Karakaya, 2020, 118). Göç, bireyleri sadece doğduğu ve içinde bulunduğu mekândan koparmakla kalmaz aynı zamanda bireyin moral dünyasında da birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bireylerin, inanç, düşünce, hayallerini oluşturdukları ve alışkanlıklar edindikleri mekândan kopuşlarına neden olan göçler, beraberinde bireyler üzerinde gerilim, stres ve psikolojik travma gibi etkilere neden olabilmektedir (Ekici - Tuncel, 2015, 19).

Göç krizi ile bozulan toplumsal uyumun yeniden sağlanması, göç edilen yerdeki insanlar ile göç eden kişilerin bir bütün oluşturabilmesi için bir takım sosyal politikalara ihtiyaç vardır. Bu toplumsal uyumun sağlanması noktasında temel düzenleme Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda yer almıştır. Buna göre toplumsal uyumun sağlanması için *“başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum*

ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir” (YUKK, 11 Nisan 2013, md. 96) hükmüne yer vermiştir. Göç İdaresi Başkanlığı, toplumsal uyumun sağlanması noktasındaki politikaların “*Hem yabancının hem de ev sahibi toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunmayı hedefleyen, asimilasyoncu olmayan, ev sahibi toplumun da göçmenlere uyum sağlanmasını ve yabancının kendi yeteneklerini ekonomik, sosyal ve kültürel alanlar dahil olmak üzere yaşamın tüm alanlarında gerçekleştirmesini amaçlayan, gönüllülük esaslı politikalar*” şeklinde olacağını belirtmiştir (GOC, 30 Mart 2022).

Türkiye’nin karşı karşıya kalmış olduğu Suriye kaynaklı göç krizinde, gelen kişilerin yerel halk ile toplumsal uyumunu sağlayacak en önemli unsurlardan birisi bu kişilere yönelik eğitim politikaları olmuştur. Türkiye’de Suriyelilere yönelik eğitim hizmetleri, geçici eğitim merkezleri ve devlet okulları aracılığıyla sunulmaktadır. Türkiye’deki Suriyelilerin başta misafir oldukları düşüncesi eğitim politikalarını da etkilemiştir. Bu bağlamda 2013 yılına kadar Suriyelilerin eğitimlerine ilişkin geçici çözümler üretilmiş, eğitim faaliyetleri sadece barınma merkezleri içerisinde sınırlı kalmıştır. Ancak Suriyeli sığınmacıların geçici yani misafir olmadıklarının anlaşılması ve sığınmacıların büyük bir kısmının barınma merkezleri dışında yaşamaya başlaması barınma merkezleri dışında eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi için politika geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Hopyar, 2017, 185-186). Bu çerçevede Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgeler ile Suriyeli sığınmacılara yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir. 26 Nisan’da çıkarılan ve valiliklere gönderilen genelge “Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler” başlıklı olup, Suriyeli çocuklara yönelik faaliyet gösteren mekanların durum tespitinin sağlanması içindir. 26 Eylül’de çıkarılan “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim -Öğretim Hizmetleri” başlıklı genelge ise “Suriyeliler arasındaki okul çağındaki çocukların eğitimleri ile ilgili faaliyetlerde ortak hareket edilmesi ve standart oluşturulmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.” Genelge ortak hareket etmeye yönelik uygulama faaliyetlerinin nasıl yürütüleceğine dair çerçeve kriterleri ortaya koymuştur (MEB, 31 Mart 2022). 2014 yılında Suriyeli sığınmacılara yönelik daha geniş kapsamlı olarak hazırlanmış “Yabancılara Yönelik Eğitime ve Öğretme Hizmetleri” genelgesi yayınlanmıştır. Bu genelgeye göre sığınmacı çocuklarına kamp içi ve kamp dışı geçici eğitim merkezleri ve devlet okullarında eğitim hizmetlerinin verilmesinin önü açılmıştır (Özoruç - Dikici Sığırtmaç, 2020, 239). Oluşturulan geçici eğitim merkezlerinde verilen eğitimin temel amacı göçle beraber Türkiye’ye gelmiş olan sığınmacı çocukların ülkelerinde yarım bırakmış oldukları eğitimi tamamlamalarıdır (Taş vd., 2019, 796). Suriyeli sığınmacıların eğitim konuları esas itibarıyla 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 28. maddesinde düzenlenmiştir (MEB, 31.03.2022).

Türkiye’de sosyal uyum ve eğitim konusunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar önemli hususlardır çünkü kişilerin bir arada uyum içerisinde yaşayabilmeleri birbirlerini anlamalarıyla, gelen kişilerin kendilerini gerçekleştirip toplumun bir parçası olarak görmeleriyle doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca eğitim konusu kayıp bir neslin ortaya çıkmaması için de önemlidir. Kriz yönetimi bağlamında özellikle benzer göç durumlarının tekrar yaşanabileceği göz önüne alındığında ortaya çıkabilecek göç krizlerinin en az hasarla atlatılması ve toplumsal uyum ve kabulün sağlanması için eğitim politikalarının önemli olduğu ve bu politikalara özel önem atfedilmesi gerektiği söylenebilir.

SONUÇ

Türkiye tarihi boyunca sürekli göç olgusu ile karşı karşıya kalmıştır. Tarihsel süreçte bazen binler, bazen de milyonlar ile ifade edilen sayıda insan Türkiye’ye göç etmiştir. Türkiye sadece göç alan değil, aynı zamanda göç veren ve transit ülke konumunda olmuştur ve olmaktadır. Suriyeli göçü ülke tarihindeki en büyük göç dalgasıdır. Milyonlarca Suriyeli ülkeye sığınmak zorunda kalmıştır. Yaşanan bu göç dalgası başlangıcı, gelişim seyri ve etkileri dikkate alındığında bir kriz durumu ortaya çıkarmıştır. Yaşanan kriz durumunu ortadan kaldırmak adına kriz yönetimi devreye girmektedir. Kriz yönetimi belirli kaynaklarla ve sürede krizin zararlı etkilerini ortadan kaldırma ya da asgari düzeye indirmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Kriz yönetiminde dikkatli bir şekilde planlamaların yapılması, çözümler konusunda kararlı olunması ve uygulamaların da yine kararlılıkla sürdürülmesi gerekmektedir. Tüm bunlar yapılırken de insan ön planda tutulmalıdır.

Ülkemizde Suriyeli göçü krizine yönelik geliştirilen politikalar doğal olarak yasal ve idari düzenlemeler temelinde şekillendirilmiştir. Suriyeli göçüne yönelik ortaya konulan politikalarda ve yapılan düzenlemelerde kriz yönetimi açısından bazı gecikmelerin yaşandığı söylenebilir. Kriz sinyallerinin zamanında alınmaması, buna yönelik gerekli hazırlık ve planlamaların gecikmesine yol açmıştır. Hazırlık ve planların gecikmesi doğal olarak karar verme ve faaliyetlerde de gecikmelere yol açmıştır. En erken yapılan düzenleme Suriyelilerin gelişinden yaklaşık bir yıl sonra söz konusu olmuştur. Halbuki kriz durumlarında hızlı ve etkili çözümler önem arz ettiği gibi, yaşanan kriz durumlarının sosyal, siyasal, ekonomik vb. yönlerinin bulunduğu ya da bulunabileceği de göz önünde tutulmalıdır. İlk başlarda yaşanan bu gecikmelerde krizin kısa süre sonra sona ereceğine yönelik inanç önemli bir faktör olmuştur.

Suriyelilere yönelik ortaya konulan eğitim, sağlık, sosyal uyum politikaları önemlidir. Ancak bunlar uygulamaya konulurken çoğunlukla tek taraflılık söz konusu olmuştur. Kriz yönetiminin unsurlarından olan toplum yani yerel halk bu noktada nispeten ikinci plana konulmuştur. Oysa toplum oluşturulan politikalarda önemli bir yere sahiptir ve bu nedenle göz önünde tutulmalıdır. Talepler, şikayetler göz ardı edilmemelidir. Suriyelilere çalışma izni verilmesi, onların düşük ücretle çalışmaları ve ücretsiz sağlık hizmeti almaları, Suriyelilerin gelişiyi beraber kiralarda artışların yaşanması gibi hususlar özellikle yerel halkın rahatsız olduğu hususlar olmaktadır. Şikayetçi olunan bu gibi hususların göz önünde bulundurulması uyum konusunda özellikle önem arz etmektedir. Gelen kişilere karşı olumsuz bir tavır takınılmasının önüne geçilmiş olacaktır. Bununla birlikte göç konusu çok boyutlu, çok aktörlü bir olgu olduğu için kamu sektörünün yanında başta göçten etkilenenler olmak üzere çeşitli aktörlerin sürece dahil edilmesi sürecin daha iyi bir şekilde yönetilmesini sağlayabilecektir. Böylelikle maddi ve manevi yük azaltılabilecek, kriz durumundan daha az zararlı çıkılabilecektir. Bununla birlikte kriz durumu normal zamanlardan farklı olduğu için karar vermeyi etkileyen ya da etkileyebilecek hususlarda yöneticilerde farkındalığı artırmak, gerekirse bu konuda eğitimler vermek, etkili iletişim becerileri geliştirmek de önemli olabilecektir.

Her ne kadar Suriyeli göçü konusunda kriz yönetiminin bazı evrelerinde sorunlar yaşanmış olsa da ülke için önemli bir husus olan göçe ilişkin bir mevzuatın ve kurumun oluşturulması Suriyeli krizinin idari anlamda sağladığı önemli bir avantaj olmuştur. Bununla birlikte ortaya çıkan sorunlar eksikliklerin görülmesini ve buna yönelik tedbirler alınmasını da sağlayacaktır. Tecrübe edilen hususlar ileride yaşanabilecek farklı göç krizlerinde daha başarılı olunmasına imkan verecektir.

KAYNAKÇA

- Abacı Yıldız, Cansu. “Suriye kaynaklı göç ekseninde türk göç mevzuatının tarihsel açıdan yeniden değerlendirilmesi”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 19/43(2019), 237-266. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i46288.480321>
- Ağanoğlu, H. Yıldırım. *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanlar’ın Makûs Talihi Göç*. İz Yayıncılık, 2017.
- Akdağ, Mustafa. - Arklan, Ümit. “Kamu Yönetiminde Kriz Yönetimi”. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6/4 (2013), 33-55.
- Aksoy, Nagihan. - Ivrendi, Mehmet. “Suriyeli Mülteci Göçü Öncesi ve Sonrası Wagner Kanunu ve Keynes Hipotezinin Geçerliliğinin Sınanması: Türkiye Örneği”. *Journal of Management and Economics Research*, 20/1(2022),196-213. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.1028217>
- Aksoy, Zeynep. “Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim”. *Journal of International Social Research*, 5/20 (2012), 292-303.
- Alas, R., - Gao, J. Introduction to crisis management. In *Crisis Management in Chinese Organizations* (pp. 1-8). Palgrave Macmillan. 2012.
- Alpaslan, C. M., Green, S. E., - Mitroff, I. I. Corporate governance in the context of crises: Towards a stakeholder theory of crisis management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 17/ (2009), 38-49.
- Arap, Erdal. - Çerçi, Seher. “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdikleri”. *Hukuk Gündemi*, 14/2 (2014), 121-127.
- Aras, İlhan. - Günar, Altug. “Avrupa Birliği ve İngiltere’nin Arap Baharı’na Bakışları”. Arap Baharı Üzerine Değerlendirmeler. ed. Armağan Gözkaman - Perihan Paksoy. Detay Yayıncılık, 2014.
- Arslan, Tarık. – Taş, Barış. Türkiye’de Uluslararası Göç-Suç İlişkileri, *Çankırı Kartekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10/1, (2022), 1-28.
- Aydın, A. Hamdi. - Özcan, Sadegül. “Suriyeliler ve Sığınmacı Yönetimi”. 267-276. II. Ortadoğu Konferansları (28-29 Nisan 2016): Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu, Kilis, Türkiye.
- Aydın, A. Hamdi. - Durgun, Sadegül. “Göçe İlişkin Uluslararası Örgütler ve Düzenlemeler”. *Yerel, Ulusal ve Küresel Boyutlarıyla Göç ve Mülteci Sorunu*. ed. Yakup Bulut - Soner Akın. 133-150. Çizgi Kitapevi, 2020.
- Aydın, A. Hamdi. - Durgun, Sadegül. “Kahramanmaraş’taki Suriyeli Sığınmacıların Yerel Halk Tarafından Sosyo-Ekonomik ve Politik Açısından Değerlendirilmesi”. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 15/2 (2018), 501-526.
- Aydın, A. Hamdi. *Yönetim bilimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Aykaç, Burhan. “Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3/2 (2001), 123-132.
- Bilgiç, H. Murat. “Kamuda Kriz Yönetimi”. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 179 (2017), 38- 44.
- Çelik, Abdullah. - Fırat, Mustafa Şahin. “Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Hak-Hizmet Temelli Uygulamaların Birliği”. *Yerel, Ulusal ve Küresel Boyutlarıyla Göç ve Mülteci Sorunu*. ed. Yakup Bulut - Soner Akın. 33-69. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.
- Çiçek, Ali. “Uluslararası Göç Türkiye’de Göç Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları: Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler”. *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı Üzerine Yazılar*. ed. Şeniz Anbarlı Bozatay. 245-269. Ankara: Detay Yayıncılık. 2020.
- Demirtaş, Hasan. “Kriz yönetimi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23/23 (2000), 353-373.
- Deniz, A. Çağlar vd. *Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu. Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı Antep-Kilis Çevresi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Derin, Neslihan. - İlkım Şimşek, Neslihan. “Tekstil Sektöründe Çalışan Suriyeli İşçilerin İşe ve Örgüte Uyum Problemleri”. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi IV (11-12 Mayıs 2017). ed. Ahmet Karadağ vd. 1230-1245, Malatya, Türkiye.
- Duman, Nurdan. “Suriyeli Mülteci Çocuklara Yönelik Okul Sosyal Hizmeti”. *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*. ed. Adem Esen - Mehmet Duman. 105-129. İstanbul: Aryan Basım, 2019.
- Durgun, Sadegül. - Aydın, Ahmet. Hamdi. “Sığınmacıların Türkiye’ye Olumsuz Etkileri”. 3. International Conference on Social Sciences and Education Research (27-29 Nisan 2017). 419-426, Roma, İtalya.
- Duruel, Mehmet. - Kara, Mehmet. “Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sosyal Politika Önlemleri (Hatay İli Örneği)”. *Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu*. ed. H. Mustafa Paksoy vd. 138-156. Ankara: Efil Yayınevi, 2016.
- Ekici, Süleyman. - Tuncel, Gökhan. “Göç ve İnsan”. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/1(2015), 9-22.
- Eryılmaz, Bilal. *Kamu yönetimi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2018.
- Esen, Ahmet. (2019). “Uluslararası Düzensiz Göçler ve Yerel Yönetimler”. *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*. ed. Adem Esen - Mehmet Duman. 151-188. İstanbul: Aryan Basım, 2019.
- Genç, Fatma Neval. “Kriz Yönetimi ve Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği”. *Verimlilik Dergisi*, 4 (Mayıs 2009), 7-22.
- Güler, Meltem. – Demircan, Dilara. “Zorunlu Göç: Bağımlılık Açısından Riskli Bir Süreç”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/1, (2022), 1-14.
- Hatipoğlu, Esra. “Arap Baharı ve Türkiye”. *Arap Baharı Üzerine Değerlendirmeler*. ed. Armağan Gözkaman - Perihan Paksoy. 49-64. Ankara: Detay Yayıncılık, 2014.
- Hopyar, Zehra. “Göç ve Kamu Politikaları: Türkiye’deki Suriyelilerin Eğitimi Örneği”. 6. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiri. ed.

- Kadir Budak – Sabri Ege. 177-191. Muş, Türkiye. 2017.
- İçduygu, Ahmet. - Sirkeci, İbrahim. “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”. *75 Yılda Köylerden Şehirlere*. ed. Oya Baydar. 249-260. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1999.
- Karakaya, Handan. “Türkiye’de Göç ve Etkileri”. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 4/2 (Aralık 2020), 93-130.
- Keleş, Ruşen. *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi, 1998.
- Keleş, Ruşen. *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi, 2017.
- Kışlakçı, Turan. *Arap Baharı*. İstanbul: Mana Yayınları, 2013.
- Koçak, Yüksel. - Terzi, Elvan. “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3/3 (2012), 163-184.
- Korkmaz, Metin. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 13(Mart 2018), 57-83.
- Kouzman, Alexander. “Crisis Management in Crisis?”. *Administrative Theory & Praxis* 30/2 (2008), 155-183.
- Lortoğlu, Ceylan. “Suriyeli Mültecilerin “Misafir” Olma Haline Misafirperverlik Hukuku ve Etiği Açısından Bakış”. *İnsan ve İnsan Dergisi* 4/11 (2017), 54-80.
- Oral, Belgin. - Çetinkaya, Fevziye. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları”. *Türkiye Klinikleri Halk Sağlığı Özel Dergisi* 3/1 (2017), 1- 8.
- Oran, Feyza Çağla. - Demir, Yaşam. “Kriz Yönetim Süreci: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Özel Bir Banka Üzerine İnceleme”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24 (2016), 181-197.
- Önder, Nagihan. “Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikalarının Analizi”. *Göç Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019), 110-165.
- Özdal, Barış. - Vardar Tutan, Esra. “Temel Kavramlar ve Olgular”. *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*. ed. Barış Özdal. 3-60. Bursa: Dora Yayıncılık. 2018.
- Özden, Yücel. - Hamurcu, Ali. “Uluslararası Göç Yönetişimi ve Türkiye”. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi* (Eylül 2019), 447-455.
- Özoruç, Nuhpelda. - Dikici Sığırtmaç, Ayperi. “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mülteci Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri”. *Milli Eğitim Dergisi* 51/233 (Şubat 2022), 237-258. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.779155>
- Pauchant, Thierry. C. - Mitroff, Ian. I. “Crisis Management: Managing Paradox in A Chaotic World”. *Technological Forecasting and Social Change* 38/2 (1990), 117-134.
- Sayın, Yusuf vd. “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18/31 (2016), 1-13.
- Seçilmiş, Cihan. - Sarı, Yaşar. “Kriz Dönemlerinde Konaklama İşletmelerinin Kriz Yönetimi Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 /1 (Mart 2010), 501-520. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20828/223070>
- Songur, Haluk. - Sırtkaya, Fatma. “Türk Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Osmanlı’dan Cumhuriyete Göç Olgusu”. *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler Bir Türkiye Perspektifi*. ed. Hasan Hüseyin Aygül - Erdal Eke. 1-35. Ankara: Nobel Yayınları.2019.
- Şahin Emir, Asiye. “Türkiye’de Geçici Koruma Statüsünde Olan Kişilerin Çalışma Hakkı”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23/Özel Sayısı, (Aralık 2021) 23-42. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1055504>
- Şahin, Yusuf. “Kriz Yönetimi”. *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. ed. Asım Balcı vd. 415-445. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
- Tamer, Mehmet. “Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz”. *Journal of Social and Humanities Sciences Research* 7/60 (Ekim 2020), 2808-2818. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2070>
- Taş, İbrahim Ethem. - Durgun, Sadegül. “Göç Yönetişimi Bağlamında Bölgesel İstisare Süreçleri”, *Beşeri ve Sosyal Bilimlerde Kavramsal ve Uygulamalı Araştırmalar*. ed. Furkan Çelebi. 476-500. İzmir: Duvar Yayınları, 2020.
- Taş, İbrahim Ethem. - Durgun, Sadegül. “The Reasons of Irregular Migration And Fighting Methods in Turkey”, *Journal of Institute of Economic Development And Social Researches* 9/29 (2021), 87-97.
- Taş, İbrahim Ethem vd. “Türkiye’de Suriyeli Göçmen Çocuklarına Yönelik Eğitim Politikası: Kahramanmaraş Örneği”, 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM13 18-20 Nisan 2019), Gaziantep, Türkiye.
- Taşkın, Damla. - Özkoçak, Vahdet. “Güvenliğe Göç Olgusu Açısından Bir Yaklaşım: Ulusal Sağlık Güvenliği”. *Turkish Studies - Economy* 16/4 (2021), 1389-1412.
- Tekin, Ömer Faruk. “Kriz Yönetimi ve Kamu Yönetimi İçin Önemi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi* 18 /2 (2015), 119-135.
- Teyyare, Erdoğan. - Sayaner, Kübra. “Suriye İç Savaşı Sonrası Ortaya Çıkan Göç Hareketinin Kamusal Mallar Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2017), 429-454.
- Titiz, İsmet. - Çarınkçı, H. İlker. “Krizlerin İşletmeler Üzerindeki Etkileri ve Küçük İşletme Yöneticilerinin Kriz Dönemine Yönelik Stratejik

- Düşünce ve Analizleri”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2/1(2001), 203-218.
- Tortop, Nuri. vd. *Yönetim Bilimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2012.
- Tunca, Hakan Ömer. - Karadağ, Ahmet. “Suriye’den Türkiye’ye Göç: Tehditler ve Fırsatlar”. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 28/2 (Aralık 2018), 47-68.
- Ünal, Rabia. – Gedik, Mehmet. Türkiye’de Göç Yönetimi ve Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1) (Haziran 2022), 52-70.
- Yaman, Fatih. *Göç ve Toplum*, İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019.
- Yıldız, Sümeyye. - Çakırer-Özservet, Yasemin. “Türkiye Göç Politikalarının Entegrasyon ve Yerel Yönetimler Açısından İncelenmesi”. *Orta-doğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu*. ed. H. Mustafa Paksoy vd. 121-135. Ankara: Efil Yayınevi, 2016.
- Yılmaz, Abdurrahman. “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. *Electronic Turkish Studies* 9/2 (2014), 1685-1704. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274>
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Kanun No. 6458) *Resmî Gazete* 28615 (11 Nisan 2013) Erişim 22 Mart 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>
- IOM, “Göç Terimleri Sözlüğü” Erişim 23 Mart 2022 https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- GOC, Göç Tarihi, Erişim 24 Mart 2020 <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>,
- GOC, “Göç idaresi Başkanlığı Görevleri”, Erişim 28 Mart 2020. <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>,
- GOC, “Göç idaresi Başkanlığı Uyum”, Erişim 30 Mart 2020. <https://www.goc.gov.tr/uyum>,
- MEB, “Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı” Erişim 31 Mart 2020 https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavuzu.pdf

EXTENDED ABSTRACT

Crises are events that can occur at unexpected times, for several reasons, and in various forms and impact individuals, societies, organizations, and states negatively. These events are handled as a serious threat to basic structures or basic values and norms of a social system. In terms of its characteristics and impact, it can be stated that a crisis has three elements: a threat to targets, a reduced ability to control the environment, and a perceived time pressure. At the same time, crisis events have several characteristics and can be expressed as: firstly a severe threat or a negative, devastating, and often life-threatening change in the environment of the aggrieved person, secondly a high degree of uncertainty, and thirdly the need for quick but critical and potentially irreversible decisions.

Crisis management is a contemporary management approach applied to be taken necessary precautions before crises just emerged, be eliminated crises if crises occurred despite taking precautions and not repeating crises. This approach is based on process and consists of several stages such as prevention and mitigation, preparation and planning, response and decision making, and recovery and change. In addition, the stages of the crisis management process can be expressed as receiving the crisis signals, making the necessary preparations after receiving the crisis signals, taking the necessary precautions, taking the crisis under control, returning to the pre-crisis situation, and learning the necessary lessons from the crisis and making evaluations in order not to experience the crisis again and to overcome the situation with the least damage in case of similar crises.

Crises both can occur naturally without human intervention and can emerge as a result of direct or indirect effects of people. Natural disasters, political instabilities, and economic depressions can cause crises. However, a crisis can occur outside of known areas. A phenomenon like migration that exists since ancient times can take on characteristics that can bring about several crises with its current dimensions and effects. For this reason, today’s migrations should be evaluated in the context of crisis management.

Migration is multi-effect and multi-actor human mobility that is realized permanently and temporarily for various reasons and forms. Migration is in close contact with its areas such as social, cultural, economic, and political. Anatolian geography has been a region where migration movements are lived intensely through a historical process. With this point, there are important factors like Anatolian geography’s climate and its location on important trade ways. This geography has been a safe area that is taken refuge for a lot of communities displaced from different geographies in addition it has hosted several civilizations in the past.

In the historical process, the Republic of Turkey has been immigration, emigration, and transit country position. Thousands of people have migrated to this country for some periods due to regional and international problems. However, none of them has been large and impactful such as the Syrian migration which started in 2011. Syrians migrated as small groups in beginning but as larger groups later as a result of events that happened in Syria. According to the data of the Presidency of Migration Management, there are approximately 4 million asylum seekers in the country. This experienced migration can be characterized for this country as a crisis, and a phenomenon that needs a different approach when it is handled in terms of its volume and impacts. From the beginning of this migration phenomenon, several policies have been developed in several areas. These policies can be stated as regulations regarding the legal status of asylum seekers, the country’s economy, healthcare issues, education, and social cohesion.

In this study, the abovementioned policies are evaluated in the context of crisis management. In conclusion, it can be said that there are some delays in policies put forward and regulations made concerning the Syrian migration in terms of crisis management. Failure to receive the crisis signals on time caused the necessary preparations and plans to be delayed. The delay in preparation and plans naturally led to delays in decision-making and activities. The earliest regulation was made about a year after the arrival of the Syrians. The belief that the crisis would end in a short time was an important factor in these delays at first.

Education, health, and social cohesion policies for Syrians are important. However, while these were put into practice, there was mostly unilateralism. At this point, the society which is one of the elements of crisis management, namely local people, has been put into a relatively secondary plan. However, society

has an important place in the policies created and therefore should be taken into consideration. Demands and complaints should not be ignored. This is particularly important in terms of cohesion. In this way, it will be possible to prevent a negative attitude towards the people who come. However, since the issue of migration is a multidimensional and multi-actor phenomenon, the inclusion of various actors, especially those affected by migration, in addition to the public sector, will ensure a better administration of the process. Thus, the material and the moral burden will be reduced, and the crisis will be overcome with less damage.

However, forming legislation and institution regarding migration is an important advantage that is brought about by the Syrian crisis administratively, albeit there are problems in some stages of crisis management on Syrian migration. Furthermore, these problems arising will provide to be removed shortcomings and be taken cautions against this, and the experiences gained will provide to be more successful in different migration crises that can be emerged future.